

Soldaten Eoin Larkin fra Kilkenny i infight med skolelæreren Paddy Stapleton fra Tipperary. Trods berømmelse og fyldte tribuner tjener de gæliske sportsstjerner ingen penge på deres evner. Det handler om hjemegnens ære. Foto: Ramsey Cardy

Sporten, der skabte en nation

Gælisk: De ældgamle sportsgrene hurling og gælisk fodbold har i århundreder været irernes svar på undertrykkelse, sult og kulturdød. I dag lever sportsgrenene bedre end nogensinde, og de er i færd med at udkonkurrere fodbold. Når man oplever en All Ireland-finale på Croke Park i Dublin, forstår man hvorfor.

PETER KYHL OLESEN
DAVID JACOBSEN TURNER
Jyllands-Postens udsendte medarbejdere
david.j.turner@jp.dk

IRLAND

En hurley føles som en ergonomisk golfkølle af træ. Eller en poleret lårbensknogle fra en meget høj mand. Selv om den er tung, ligger den godt i hånden, men den er pokkers svær at håndtere. Når det hårde asketræ rammer bolden, *sliotaren*, af kork og hesteskind, forplanter stødet sig hele vejen op i overarmen. Klonk!

I hænderne på Pádraic "Podge" Collins og Maire McGrath er det en anden sag.

Hurleyen ligner et ekstra organ på dem, og deres boldleg har en tiltrækkende blanding af ynde og råstyrke. Med et lille svirp i håndledet afleverer han sliotaren til hende, hun lægger den straks død på sin egen hurley og løber ned mod målet, hvor hun knalder den op i målhjørnet. Det ser nemt

BOLDSPIL

Gælisk sport i kulturen

"Michael Collins" (1996)
Niall Jordans film om den irske revolutionære Michael Collins dramatiserer "Bloody Sunday" i 1920, hvor 13 tilskuere blev dræbt under en gælisk fodboldkamp.

"The Wind That Shakes the Barley" (2006)
Ken Loachs film om irernes uafhængigheds- og senere borgerkrig fra 1919 til 1922 indledes med en hurlingscene, hvor det engelske ordenskorps The Black and Tans chikanerer irere, der har spillet det forbudte spil.

"Brooklyn" (2009)
I den irske forfatter Colm Tóibíns historiske roman "Brooklyn" rejser en ung irsk kvinde til Amerika i 1950'erne for at finde arbejde. I et afsnit forsøger to karakterer at finde ligheder mellem baseball og hurling.

"Ulysses" (1922)
I James Joyces verdensberømte bog medvirker en let camoufleret Michael Cusack (grundlægger af GAA) som den højtråbende nationalist "The Citizen". Joyce nævner også hurling i sine ungdoms-erindringer "Portræt af kunstneren som ungt menneske" fra 1916.

"Blitz" (2011)
I åbningsscenen af Elliott Lesters actionfilm tæsker den behårde Jason Statham tre biltyve med en hurley: »Dette, gutter, er en hurley. Man bruger den i det irske spil hurling – en blanding af hockey og mord.«

ud, men vores værter hører også til den absolutte elite i en sport, som er meget mere end et tidsfordriv. Det er en sport, der har skabt det moderne Irland.

Podge er en lavstammet, muskuløs mand på 22 år med et bredt kæbeparti og spillelevende øjne. Udenlandske gæster ville næppe bemærke ham, men for de lokale i området er han et større navn end fodboldstjernen Cristiano Ronaldo. De irske aviser bringer helsides interview med ham, og han optræder jævnligt i tv. Men han har ikke lyst til at tale om berømmelsen.

»Gælisk sport har fået mig til at sætte endnu større pris på vores kulturarv,« siger han og sender henkastet bolden af sted mod sin makker.

Vi befinder os i County Clare i den mytiske vestlige dele af Den Grønne Ø.

»Irlands sjæl,« kaldte poeten R.F. Langley det. Stadionet ligger for enden af en grusvej, og den enlige tribune med træbænke er bygget af gasbeton og har bliktag. Clare hører afgjort til de fattige dele af Irland. Det sene-

Croke Park er meget mere end et stadion, det er hellig jord for irerne. Ifølge legenden er endetribunen Hill 16 bygget af murbrokkerne fra et engelsk bombardement under Påskeoprøret i 1916. Foto: Chris van Ryn

Vi beder det irske folk tage organisationen af deres spil i deres egne hænder og på alle måder promovere enhver sportsgren, der er særegent irsk og med ét strøg fjerne alt udenlandsk.

Michael Cusack,
stifteren af The Gaelic Athletic Association

ste år har dét dog følt ganske ligegyldigt, for pt. er de nationens regerende hurlingmestre. Ikke mindst takket være vores vært.

»At vinde All Ireland kan ikke sammenlignes med noget andet, jeg nogensinde har oplevet. Det var så følelsesladet at se, hvor meget det betød for Clares folk.«

Til daglig studerer han på universitetet i Limerick, men han repræsenterer stadig sit føde-county og tager rejsen hjem, når der er brug for ham i den blå-gule trøje. Klubskeer forekommer stort set ikke i gælisk sport, og det gør spillerlønninger heller ikke.

»Det er det bedste ved det hele,« siger Podge. »Frivilligheds-etosen. De mænd og kvinder, som introducerede mig til sporten, fik heller ikke løn for det. Det handler om kærlighed til klubben, countyet og spillet. Spillere, fans og organisation er frivillige alle sammen, og det skaber et unikt bånd.«

Sultens landskab

På alle sider er vi omgivet af et karstlandskab med kalkstensplateauer i bløde former. På tværs i landskabet løber de karakteristiske "pity walls" fra Den Store Irske Hungersnød i midten af 1800-tallet, hvor kartoflerne blev angrebet af svampeinfektioner, og høsten slog fejl. Den sparsomme socialhjælp bestod i at lade sultende bønder – de irske Jens Vejtmænd – anlægge veje og skel for en løn på én penny, som de kunne veksle til en skål suppe i fattighuset. I de år blev tusindvis af irere fundet døde med grønne tunger efter at have spist græs i desperation. Alligevel fortsatte den britiske regering med at eksportere korn og såsæd til udlandet, og forholdet mellem London og Irland stod ikke til at redde. Selvstændighedsbevægelsen tog til.

Det er umuligt at forstå irerne uden at forstå sulten, og derfor er den ydmyge kampestenshytte i Carron, få kilometer fra det be-

skedne stadion, meget mere end et hus. Det var her, Michael Cusack blev født i 1847 – bedre kendt som "black '47" – hvor sulten var på sit højeste.

Da Cusack som ung lærer flyttede til Dublin i 1874, var en million irere døde af sult, og yderligere en million var udvandret. Landet havde mistet en tredjedel af sin befolkning og var i kulturel og identitetsmæssig krise. Den romantiske nationalist Cusack ville det dog anderledes. Han kastede sin kærlighed på øens oprindelige sportsgrene, hurling og gælisk fodbold, og grundlagde GAA – The Gaelic Athletic Association – med denne bandbulle:

»Vi beder det irske folk tage organisationen af deres spil i deres egne hænder og på alle måder promovere enhver sportsgren, der er særegent irsk og med ét strøg fjerne alt udenlandsk.«

Det vil sige angelsaksiske import-sportsgrene som rugby, cricket og roning. Gælisk sport var genrejsningsværktøjet, der skulle »bevare vor races fysiske styrke«.

Som propagandaværktøj var hurleyen perfekt. Sporten var beviseligt 3.000 år gammel, rundt omkring på øen havde arkæologer fundet monumenter med indgravede træstave, og i middelalderheltedigtene Ulster-cyklussen besejrer den irske sagnhelt Cú Chulainn en grufuld kæmpehund ved at skyde en sliotar ned i gabet på den med sin hurley.

Hvis Cusack kunne se, hvad hans livsværk har udviklet sig til i dag, ville han formentlig tabe underkæben, for GAA dominerer irernes liv i stor stil og kan dårligt sammenlignes med nogen anden organisation i verden. Med flere end 300.000 spillere, 800.000 medlemmer og 2.200 gæliske sportsklubber i landet er det verdens største amatorsportsorganisation. Men selv folk uden den fjerreste interesse for sport er påvirket af GAA, for udbredelsen af sportsgrenene har blot været en del af organisationens nationsopbygning. I år 1900 var det gamle gæliske sprog stort set uddødt til fordel for engelsk, men udbredelsen af hurlingbaner gik hånd i hånd med sprogundervisning og promovering af det gamle sprog. I dag er gælisk officielt modersmål i landet og obligatorisk som andetsprog i skolesystemet.

En trind værtinde viser stolt Cusacks barndomshjem frem og fortæller, at hele countyet har festet nonstop siden sidste års sejr. Og der er vel en vis retfærdighed i, at det netop er Cusacks hjemegn, der tog trofæet hjem. Alligevel ser hun forpint ud, når

Pádraic Maher fra Tipperary er første mand på bolden foran holdkammerater og modstandere. Den første finale endte uafgjort, men i omkampen vandt Kilkenny 23-20. Foto: Piaras O Midheach

Fortsat ►

man nævner sidste års finale.

»Det var første gang i 19 år, vi var i finalen, og så valgte min søn at blive gift den pokkers dag. Men på den anden side har jeg jo fået børnebørn ud af det ...« Hun virker ikke selv overbevist om det gunstige i byttehandlen.

Det hellige stadion

Nu må festen dog slutte, for All Ireland-trofæet skal have en ny ejer. Derfor vandrer vi en solrig dag først i september gennem det smukt nedslidte arbejderkvarter Drumcondra nord for Liffey – floden, der ifølge det lokale vid deler Dublin i snobbede, rugbyspillende "vest-briter" (nedsættende slang for unationale eller probritiske irere) mod syd og gæve gælere mod nord.

Stemningen er overvældende. Titusinder og atter titusinder af irere er rejst fra deres lokale counties – Tipperary og Kilkenny – for at støtte deres drenge i finalen. Byen er en farveeksplosion i sort-gyldent og blå-gult, og for enden af den slidte Jones' Road ligger nationens stolthed: Croke Park. Det mastodontiske, moderne stadion, der tårner sig op blandt de lave rækkehuse.

I dag er stemningen jovial, men stadionet er omgærdet af følelser – akkurat som sportsgrenene er det. Under Den Irske Uafhængighedskrig (1919-1921) lavede de frivillige irske styrker, The Irish Volunteers, øvelser med hurleyer i stedet for rifler, og GAA-spillere udgjorde fodfolket blandt styrkerne.

En skæbnesvanger dag i 1920 blev koblingen mellem sport og krig blodigt aktuel.

Den 21. november 1920 – siden kendt som "Bloody Sunday" – lagde Croke Park græs til en gælisk fodboldkamp mellem Dublin og Tipperary. Kampen var en *fund-raiser*, der skulle samle penge ind til politiske fangers familier. Tidligt samme morgen havde IRA-lederen Michael Collins' likvideringsenhed – kendt som "De 12 Apostle" – skudt dræbt 12 britiske efterretningsofficerer fra den navnkundige Kairo-bande, og nu kom svaret fra briterne: 10 minutter før spilletidens udløb blev stadion stormet af det forhadte britiske ordenskorps "The Black and Tans", som åbnede ild på stadion.

Målet var angiveligt at identificere og afvæbne IRA-medlemmer blandt tilskuerne, men aktionen gik galt, og i alt 28 blev dræbt, herunder en kvinde, to børn og Tipperarys halfback Michael Hogan.

Siden har det nu ombyggede Croke Park og "Hogans tribune" været en katedral for irsk kultur, hvor nationens sønner dyster på deres forgængeres blod.

Hockey for psykopater

Et hornorkester sætter i, og spillerne spurter ind på banen på den overvældende arena. Og da kampen – efter den fælles national-

Gælisk sport i Danmark

For herboende irere er de gamle sportsgrene en måde at holde liv i deres kultur, og GAA-klubben er »et hjem væk fra hjemmet«.

PETER KYHL OLESEN
DAVID JACOBSEN TURNER

david.j.turner@jp.dk

Det er ikke kun i Irland, at logoet fra The Gaelic Athletic Association er synligt. Historisk set er irerne en nation af emigranter, og overalt på kloden, hvor der bor irere, findes der også en lokal GAA-klub. Antallet af oversøiske klubber er for-

doblet på 10 år og har nu passeret de 400. Blandt de nyeste lokationer er Mongoliet og Mexico.

I Danmark blev Copenhagen GAA oprettet i foråret 2004. Her kan både mænd og kvinder spille gælisk fodbold, mens hurlerne er en del af det skandinaviske hold Viking Gaels.

Et netværk på udebanen

Copenhagen GAA har p.t. 30-35 medlemmer, primært herboende irere. Nogle har slået sig ned med en dansk partner og børn, andre er flyttet hertil på grund af den nylige økonomiske krise i Irland, mens andre igen kun er her i nogle måneder, fordi de enten er udvekslingsstuderende eller arbejder på Metro-byggeriet, for-

tæller klubbens formand, David Connolly:

»For medlemmerne er det sociale aspekt af at være med i klubben lige så vigtigt som det sportslige. De møder gode venner, får jobkontakter og hjælp til at slå sig ned i et nyt land. For mange af de herboende irere er klubben en lille form for hjem.«

Copenhagen GAA har også medlemmer med dansk, svensk, islandsk, canadisk og britisk baggrund, og klubbens emblem har fået sin egen plads ved indgangen til Croke Park.

»Når jeg tager ind og ser Celtic spille i Skotland eller Liverpool spille i England, er der ingen spillere fra området på holdene. Jeg ser på fodboldspillerne og deres lønninger, og jeg tænker »hvordan kan de på nogen måde forholde sig til de tilskuere, der betaler deres løn?«

Alan Milton,
Croke Parks pressemand

sang – går i gang, forstår man, hvorfor en amerikansk sportsjournalist har beskrevet hurling som »hockey for psykopater. Eller skovhuggere på speed«.

Tempoet er vanvittigt, og en trænet spiller kan sende sliotaren af sted med en hastighed på 180 km/t.

Spillerne scorer fra midtercirklen, glider gennem græsset og vipper bolde over hovedet på modstanderne, og selv små standardkenderler fra de buttede dommere bliver mødt med øredøvende brøl. En gang imellem giver stadion genlyd af »the clash of the ash«: det tørre smæld af to stave, der rammer hinanden.

Med 83.000 tilskuerpladser er Croke Park det tredjestørste stadion i Europa efter Barcelonas Camp Nou og Londons Wembley. Dermed er der flere tilskuere til All Ireland, end der var til VM-finalen, hører vi et par gange med slet skjult stolthed.

I det hele taget er det svært ikke at drage visse sammenligninger med fodbold.

Hooliganisme?

Det findes ikke. Hærdebrede supportere med torsoer på størrelse med Guinness-fustager står skulder ved skulder under kampen og urinerer i al fredsommelighed over kors i pausen. Andelen af kvinder og børn på lægterne er også bemærkelsesværdig.

Fedtspil og krukke-attituder?

Aldrig i livet. Den tunge korkbold lander tungt på græsset og ryger sjældent ud over sidelinjen. Kombineret med en dommerfløjte, der kun lyder meget sjældent, og spillerens evne til at score fra egen banehalvdel, skaber det en sport, hvor alle præsterer deres ypperste hele tiden.

Transfersummer og talentrov? Nix.

Spillerne »fornægter ikke deres fødested«, men repræsenterer barndomsgænen hele karrieren, og dermed kan de rigere counties

Opørerslederen Michael Collins i samtale med hurlere fra Kilkenny. I dag understreger GAA, at de er en apolitisk organisation, men gennem historien har den væbnede irske selvstændighedskamp været tæt knyttet til de gæliske sportsklubber. Foto: GAA Museum

Maire McGrath (21 år) kandiderer til en plads på årets all star-hold i camogie (hurling for kvinder), og Pádraic "Podge" Collins (22 år) er allerede en etableret stjerne. Næste år tager han dog det uhørte skridt at skifte sportsgren til gælisk fodbold. Foto: Declan Monaghan

med større sponsorindtægter ikke plukke de svagere holds bedste spillere.

Og så er der amatøridealene: På banen i dag er der blandt andet en forsikringssælger, en blikkenslager, seks skolelærere, en politibetjent og en bankmand. Man glemmer dog hurtigt enhver tanke om amatørisme, når man ser dem springe halvanden meter op i luften, tæmme bolden ud af rækkevidde fra tre modstandere og kanonere den 120 meter ned mellem målstolperne.

Direkte adspurgt er GAA ikke meget for at udtale sig om andre sportsgrene, men Croke Parks pressemand, Alan Milton, lader alligevel et par bemærkninger falde til os ved badesiden:

»Når jeg tager ind og ser Celtic spille i Skotland eller Liverpool spille i England, er der ingen spillere fra området på holdene. Jeg ser på fodboldspillerne og deres lønninger, og jeg tænker "hvordan kan de på nogen måde forholde sig til de tilskuere, der betaler deres løn? Hvor er forbindelsen mellem spiller og klub?"«

Ikke så defensivt

Ifølge Cormac Caraher, instruktør i firmaet Experience Gaelic Games, er årets finale på mange måder et vendepunkt:

»GAA har i sin essens været defensivt, siden det blev grundlagt. I mange år blev spillerne ekskluderet, hvis de dyrkede udenlandske sportsgrene. Men det er ved at forandre sig – nu er planen at være offensiv og vise sporten frem. Vi er jo missionærer af natur.«

Den forandrede attitude afspejler en ændring i magtforholdet mellem sportsgrene. Da det irske fodboldlandshold under træneren Jack Charlton oplevede en vis succes i start-90'erne, var fodbold rasende populært på øen. De seneste 10 år har irerne

dog langt fra imponeret på fodboldbanerne, og sideløbende er de gæliske sportsgrene blevet mere og mere populære.

I år er tv-rettighederne for første gang solgt til det britiske netværk Sky TV, og den store irske diaspora i udlandet vil kunne streamer kampen som *pay per view*.

Selv de antiengelske følelser er efterhånden svære at få øje på. Helt uhørt gav GAA i 2007 tilladelse til, at den internationale rugbyturnering 6 Nations blev spillet på Croke Park, mens det normale stadion på Lansdowne Road blev ombygget. England var i finalen dengang – og dermed blev UK's nationalmelodi, "God Save the Queen", spillet på irernes hellige jord. Balladen udeblev. Også da Dronning Elizabeth besøgte stadionet på sit første irske statsbesøg i 2011.

På banen spurter de storsvedende spillere stadig omkring. Da Tipperary udligner til 31-31 i 68. minut, er tribunerne et inferno, og en rødhåret knægt med præ-pubertetsstemme ligner en, der har behov for en iltmaske og glemmer helt sin pose *crisps* af bare spænding. Bedre bliver det ikke, da Tipperary får et frislæg i de døende sekunder af kampen. I én lang, yndefuld bevægelse vipper spilleren sliotaren op, sætter af og kanonerer bolden mod målet. Akkurat forbi stolpen.

31-31 og omkamp om tre uger, hvor katedralens 83.000 pladser igen vil blive revet væk.

»Aftenens ultimative vinder er hurlingsporten,« konkluderer Irish Times samme aften, og baseret på dagens oplevelse er det svært at være helt uenig i, hvad en ung mand henkastet sagde til os på lægterne: »Soccer is for sissies,« – fodbold er for tøsedrenge.

Jyllands-Posten var inviteret til Irland af Fáilte Ireland.

HURLING

Kilde: SPORTSBOGEN, FORLAGET CLOCKWISE
JP-grafik: RINA KJELDGAARD

Hurling er Irlands nationalsport og anses for at være det hurtigste boldspil i verden. Der er 15 spillere på hvert hold, herunder en målmand, og målet er at skyde bolden i modstandernes mål, enten under eller over overliggeren. Kvindernes version af spillet hedder camogie og har 12 spillere på hvert hold.

UDSTYR:

Hurleyen

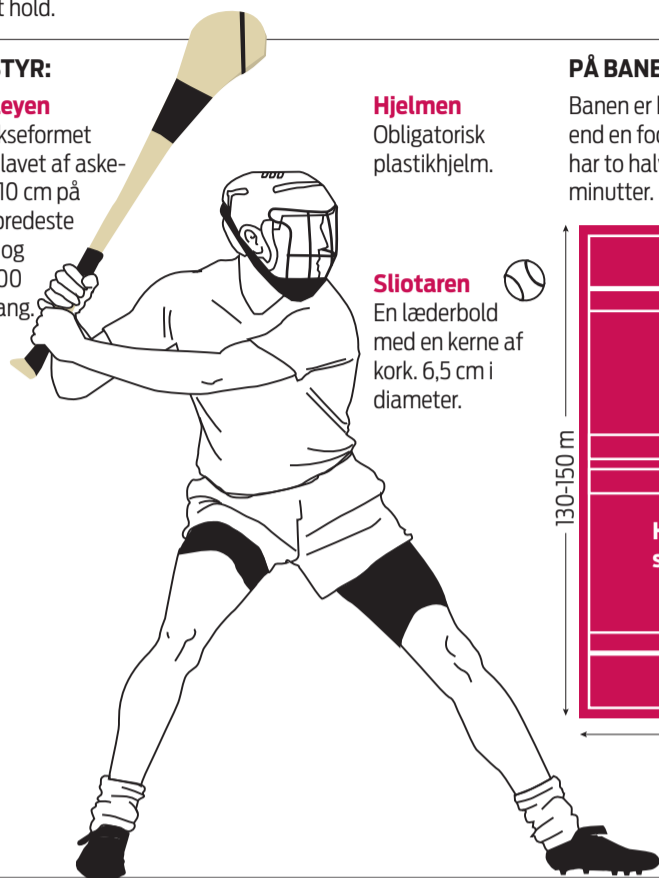
En økseformet stok lavet af asketræ. 10 cm på det bredeste sted og 70-100 cm lang.

Hjelm

Obligatorisk plastikhjelm.

Sliotaren

En læderbold med en kerne af kork. 6,5 cm i diameter.

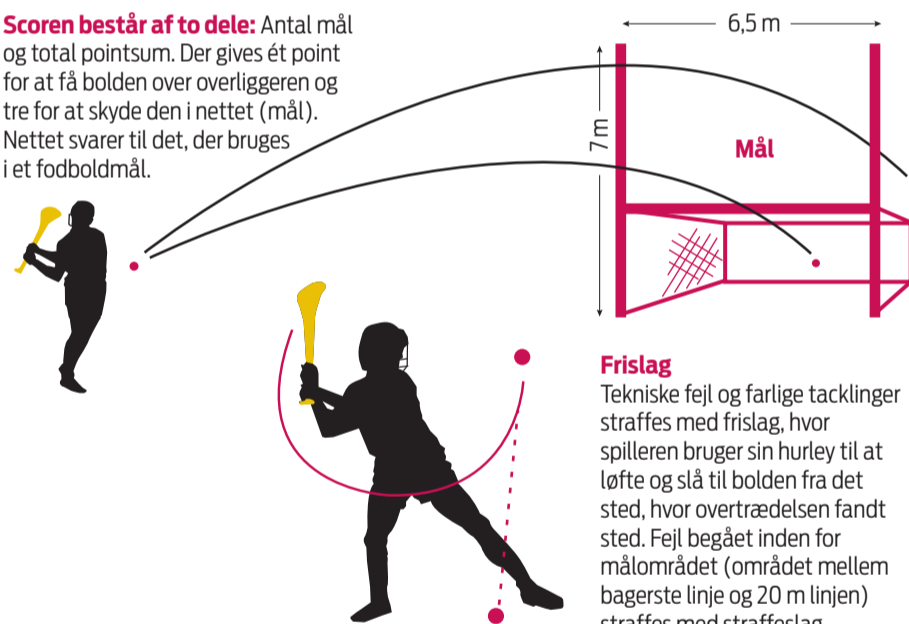

PÅ BANEN:

Banen er halvanden gang større end en fodboldbane. En kamp har to halvlege på hver 35 minutter.

POINTS SYSTEM OG MÅLET:

Scoren består af to dele: Antal mål og total pointsum. Der gives ét point for at få bolden over overliggeren og tre for at skyde den i nettet (mål). Nettet svarer til det, der bruges i et fodboldmål.

Frislæg

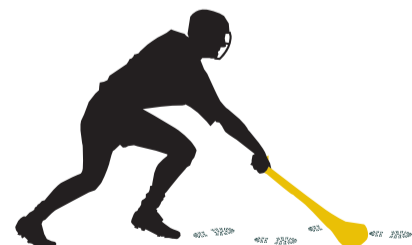
Tekniske fejl og farlige tacklinger straffes med frislæg, hvor spilleren bruger sin hurley til at løfte og slå til bolden fra det sted, hvor overtrædelsen fandt sted. Fejl begået inden for målområdet (område mellem bagerste linje og 20 m linjen) straffes med straffeslæg.

MAN MÅ ...

... gribe bolden i luften.

... løfte bolden op fra jorden med hurleyen og derefter tage bolden med hånden.

... tage op til fire skridt med bolden.

... løbe med bolden balancerende på hurleyen.

... sparke til bolden med foden eller slå til bolden med åben hånd.

... kaste bolden op i luften og slå til den med hurleyen.

